

Alle
de
sange
i
den
første
norske
boka
ble
trykt
i
1698
i
Bergen
af
Petter
Dass
og
forord
af
Luther
den
første
dang
af
Dass

Og ved sin egen
Og ved sin egen
Og ved sin egen
Og ved sin egen

Bitter-Ea-
forfatter i Eolv Sa
Den første Dang,
Biscopers, Donas-
den første Dang,
Biscopers, Donas-

Månedens gjenstand

Petter Dass-museet, september 2019.

Bokåret 2019 er en markering av at det i år er 500 år siden den første norske boka ble trykt. I den anledning vier Petter Dass-museet i 2019 særlig oppmerksomhet til museets boksamling, og presenterer utvalgte bøker fra samlingen under fanen "Månedens gjenstand".

Månedens gjenstand i **september 2019** er et eksemplar av Petter Dass' **Katekismesanger**, fra 1698, med originaltittel *D. Mort: Luthers Lille Catechismus, Forfatted I beqvemme Sange, under føyelige Melodier af Petter Dass* inneholder 48 sanger, forord, dedikasjonsdikt og æresdikt.

Katekismesanger

Petter Dass' ***Katekismesanger*** med originaltittel *D. Mort: Luthers Lille Catechismus, Forfatted I beqvemme Sange, under føyelige Melodier af Petter Dass* inneholder 48 sanger, forord, dedikasjonsdikt og æresdikt. «**Herre Gud ditt dyre navn og ære**», den andre av i alt ni sanger til Fadervår («**Helligt vorde dit Navn**»), er den mest kjente i bruk i dag. Gustav Jensens versjon (1909), står i *Norsk salmebok 2013* som nummer 1.

På 1600-tallet var katekismeundervisningen myndighetenes hovedsatsning. Bakgrunnen var Martin Luthers Lille Katekismus, første gang utgitt i 1529. Katekismen består av fem deler, som omhandler det som i flere hundre år har vært den lutherske kristendomskunnskapens kjerne: de ti bud, de tre trosartiklene, Fadervår og de to sakramentene: dåp og nattverd. Hustavlen, som er fundert i Paulus brev, var også gjerne en del av dette. Luther utarbeidet en egen forklaring til Katekismen.

Det er ukjent eksakt når Petter Dass skrev *Katekismesangene*. Den eldste kjente avskriften av boken er datert 1698. Den er noe ulik den første trykte utgaven, hvor det er gjort både omdiktninger og tilføyelser av bl. a. en sang. Før verket kunne trykkes måtte det gjennom en lovfestet statlig sensur.

***Katekismesangene* ble forlagt sensuren i 1698, men først 17 år etter ble «D. Mort: Luthers Lille Catechismus, Forfatted i beqvemme Sange under føyelige Melodier af Peder Dass» trykket hos Ove Lynnow i København, i 1715, åtte år etter Petter Dass' død.**

Petter Dass' *Katekismesanger* egnert seg, ifølge Professor Hans Steenbuch, som godkjente utgivelsen for trykking 31. mai 1714, til både «Huus-brug og privat Andagt». Boken er dermed ikke uten videre beregnet til bruk i gudstjenesten. Boken inneholder Dass' egne kommentarer til de fem delene av katekismen samt hustavlen.

I ettertid kom boken i flere utgaver både i København, Aalborg, Bergen og Christiania, og var i løpet av 1700-tallet en del av den religiøse diktningen. Toppåret for bokens utgivelser var 1736, året for innføringen av statspietismen. Da kom det fire ulike utgaver av boken på markedet i København. Fra 1794 og frem til i 1840-årene opphørte all trykking av boken inntil ny interesse for Petter Dass ble fattet etter en periode på nesten 50 år. Bakgrunnen for fornyet interesse var bl. a. behovet for en egen litteraturhistorie i den nye staten Norge. Johan Sebastian Welhaven var sentral i dette arbeidet. Petter Dass kom til å handle om nasjonsbygging. Med Welhavens avhandling «Digteren fra Alstadhoug, Peder Dass» (1856) gikk *Katekismesangene* fra å være andaktslitteratur til å bli nasjonallitteratur: «Skulde man i dette Tidsrum (1600- 1700) udhæve nogen Forfatter, hvis Begavelse med ualminnelig Frihed, Lethed og Fylde vælder frem mellom Rimekunstens tørre Grunde, da maatte det være Peder Dass,» skriver Welhaven i sin avhandling.

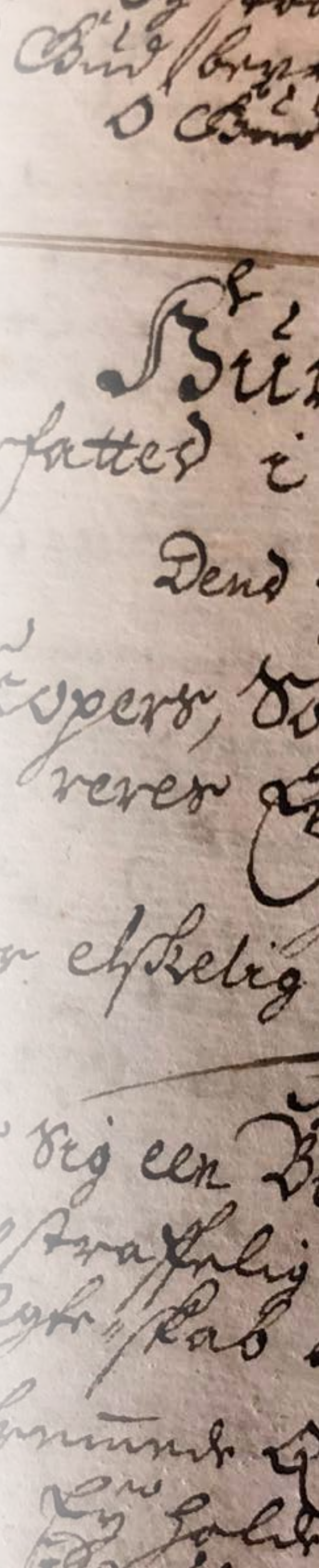
Historikk

I Katekismesangene, **«Huus-Tavlen»**,
Den Første sang, skriver Petter Dass «Om Biscopers,
Sogne-Præsters og Læreres Embed og Levned, etc.»:

Det bør sig en Biscop i geistlige Stand
U-straffelig Levned at føre,
Hans Ægteskab ærlig, een Hustruis Mand,
Ey fremmede Qvinder at røre,
Ey holde sit Huus i Suus eller Duus,
Ey noget u-sømmeligt giøre.

Handwritten text in a cursive script, likely a manuscript or a page from a book. The text is partially obscured by the overlay and is difficult to read. It appears to be a continuation of the text above, possibly a translation or a related passage.

Handwritten text in a cursive script, likely a manuscript or a page from a book. The text is partially obscured by the overlay and is difficult to read. It appears to be a continuation of the text above, possibly a translation or a related passage.

"Månedens gjenstand" presenteres i Helgelands Blad og stilles ut i museets foajé.

Påfølgende måned flyttes utstillingen til Kulturbadet Bibliotek i Sandnessjøen.

Tekst:

Irena Jovic, Petter Dass-museet

Foto:

Petter Dass-museet

Petter Dass-museet, 2019